

CATALANA

REVISTA

Any IV

Barcelona 15 d'Abril de 1921

Núm. 92

L'OBRA DEL DANTE A CATALUNYA

(NOTES)

Reconeguda es la capital influencia exercida pel Dante, plasmador de la llengua italiana, dins la Literatura y l'Art migevals de totes les terres llatines. Literats y artistes, al cap dels primers el Boccaci, y al davant dels segons el Giotto, popularisaren aquell ab sa propaganda y aquest ab ses interpretacions pictòriques, les creacions gegantesques del gran florentí. Càtedres Dantesques se multiplicaren per tota l'Italia, y fou dins de les iglesies hont s'explicà primitivament al poble'l sentit profon y'l misteriós simbolisme de la *Divina Comedia*, essent Boccaci qui a la iglesia de Sant Esteve de Florencia féu varis cursos públichs sobre l'epopeya del Dante, tenint en aytal tasca nombrosos successors que la continuaren fins a l'entrada del sigle xix. Axò devingué costum y les lectures y comentaris de les obres del Dante s'establiren també durant el sigle xiv a Pisa, a Plasencia, a Milan, a Venecia, etc., no haventhi hagut aleshores cap escriptor qui hagués donat lloch a tants estudis. Y ja entrats al sigle xv, mancat de grans obres literaries, el culte del Dante no fou pas abandonat, continuant els comentaris y les traduccions en els paisos europeus, degut en especial son gran expandiment a la invenció de la impremta.

Fins durant el sigle xiv se juga escènicament el poema immortal del Dante, contribuhint axò a popularisarlo encara més. El Càntich del Infern sugerí als Florentins la idea de la festa que donaren el primer de Maig del 1304, en la qual un heralt proclamà per la ciutat que qui volgués saber noves del altre món comparegués al pont de la Carraia. L'Arno fou la escena damunt la qual devía jugarshi un fragment de la *Divina Comedia*. El riu estava cobert de barques surmontades d'aparells de suplicis, de dimonis y de dampnats; mes el pont

qu'era de fusta y qu'estava plè d'espectadors, s'enfonsà, enduhéntsels en gran nombre.

Realment se n'anaren a saber noves del altre món.

Sembla qu'a França a darrers del sigle xiv ò començos del següent, s'hi representava també'l poema del Dante, de la mateixa manera que'ls rapsodes ho feyen dins l'antiga Grecia ab la *Iliada* al mig de les ciutats y dels camps (1).

L'expandiment de l'obra del Dante no cal dir que també s'evidencià a Espanya y molt especialment a Catalunya. Benedetto Croce ho remarca en son rescent llibre *La Spagna nella vita italiana durante la Rinascenza*, tot tractantnos no gayre bé de passada. *Pure tra questi barbari* (espanyols y catalans) *era già penetrata la nuova letteratura italiana ed è noto quanto Dante e il Petrarca segnatamente fossero studiati, tradotti ed imitati in Yspagna alle corti dei re de Castiglia e di Aragona: l'imitazione italiana toccò il pualto segno ai tempi di Giovanni II di Castiglia (1408-1454) (Pàg. 31).*

Altres autors espanyols y extrangers han posat de manifest el culte tributat entre nosaltres al autor de *Vita Nuova*, la *Divina Comedia*, el tractat *De Monarchia*, *De Vulgare Eloquentia*, el *Convito*, *De duobus Elementis*, de les paràfrasis dels Salms de la Penitència, del Credo, del Pater noster, y de l'Ave Maria y de moltes *Cançons*, sonets y balades.

Sols per no allargarme massa, ne citaré alguns que considero pertinents.

En una obra d'En Bernat Sanvicenti titulada *Y primi influssi di Dante del Petrarca e del Boccaccio sulla Letteratura Spagnuola*, s'ocupa'l susdit autor al capítol VI, dels imitadors catalans de la Divina Comedia, inclohenthi al autor anònim del *Venturós pelegrí*, a En Miquel Stela, autor de la *Comedia de la Sagrada passió de Jesu-Christ*, a En Lleonart de Sors y a En Rocaberti, autor de la *Comedia de la Gloria d'Amor*.

Acabà'l capítol ab aquesta consideració:

Ma nella Catalogna: che pur avea prodotto il Febrer si sarebbe potuto sperare di rinvenire estesa e piu profonda traccia dell'influsso dantesco se non che la fiorente regione sovrana, onorata di gloria e liata di prosperita, dovette più che nel pensoso sguardo dell'Alighieri, affisarsi negli occhi innamorati

(1) De l'art en Ytalie, Dante Alighieri et la Divine Comédie. P. Bruilhet de Sigalás.

del Petrarca e porger l'orecchio agli insegnamenti del cantor di Fiametta (pàg. 268.)

En Sanvicenti després d'estudiar en el capítol VII els caràcters de la imitació dantesca a Espanya, arriba a la conclusió de *«aver Dante incontrata in Spagna la stessa ventura che negli imitatori italiani e che i caratteri del dantismo italiano, rappresentano nelle loro linee generali, come i caratteri di quello che può essere l'opera dantesca considerata come oggetto d'imitazione»* (pàg. 281).

Y més avall, acaba ab els següents entusiastes mots: *Ma se il Poeta divino può avere una postuma dolcezza dalla ventura sua e dall'entusiasmo eccitato nelle varie genti del suo paese e degli altrui, io, credo che più d'altri gradito gli sarà tornato il culto degli Spagnuoli quattrocentisti: il primo, il più spontaneo, il più largo* (pàg. 284).

En Sanvicenti, referma, en tota ocasió propicia, son convenciment de la influència grossa que'l dantisme exercí a Espanya, referintse, com hem de suposarho, a la literatura castellana: *«Dante ha in parte (diu) aviato gli ingegni spagnuoli a tipi d'arte medievale»* (pàg. 372). *«Dante, pur essendo quegli che più vasto e più profonda orma ebbe a stampate negli imitatori spagnuoli, cooperò molto a rinvigorire i poemi didattico allegorici colla sua mirabile trilogia»* (pàg. 378).

En cambi no creu el susdit autor ab una igual decisiva influència dantesca dins de la literatura catalana, car l'Estela y En Sors mostren ab sa producció literaria influhida pel Dante la exactitut del judici d'En Menéndez Pelayo, qui efectivament senta en sa *Antologia* (Vol. IV, p. VIII), ço que diu En Sanvicenti ab aquexes paraules: *«che in Catalogna la Comedia non fece scuola, ove non si tenga conto della versione letterale di essa parcura del Febrer a della «Comedia de la Gloria de Amor» del Rocaberti»* (pàg. 255).

A la nota 26 de dita obra diu, no obstant, en elogi de la traducció d'En Febrer, que *«Sulla versione del Febrer intendo tornare di proposito non solo, perchè sino ad ora se ne è pochissimo detto tra noi, o forse nulla, sua per i suoi intrinseci meriti non ancora stati messi in rilievo»* (pàg. 271).

Si a Italia ha sigut tan poch coneguda la traducció catalana de la Divina Comedia feta per N'Andréu Febrer al sigle xv, va esserho bastant, en cambi, entre'ls erudits castellans. Vegemho: Qui primer va parlar a Espanya de la versió esmen-

tada fou En Pérez Bayer dins la reproducció de la *Bibliotheca Vetus* d'En Nicolàs Antonio, publicada per aquell al 1788, després d'haverla descoberta a la Biblioteca del Escorial, qual revisió y catalogació li fou confiada al 1762.

Al 1836 el bisbe Torres Amat en son *Diccionario critico de los escritores catalanes*, va donarne també compte, copiantne al ensemple el començament y'l colofó, no gayre fidelment, y afegint-hi la nova de que al monestir de Sant Miquel dels Reys de P.P. Gerònims, situat als afores de Valencia, s'hi conservava un preciosíssim manuscrit d'aytal traducció, ab molts dibuxos y figures (miniatures) alusius a la materia.

Més tart, l'Amador de los Ríos en el nombre XLVIII y y dins les *Obras de D. Iñigo López de Heredia, Marqués de Santillana*, y En Llacayo y Santa María en sa obra *Antiguos manuscritos de Historia, ciencia y arte militar, medicina y literarios existentes en la Biblioteca de San Lorenzo del Escorial*, també donaren compte de la traducció d'En Febrer.

Igualment va donar compte de l'existència d'aytal traducció catalana de la *Divina Comedia* En F. R. Cambulieu al 1858. Dins de son *Essai sur l'histoire de la litterature catalane* senyalà la traducció del Andréu Febrer de Barcelona existent a la Biblioteca del Escorial, y'n publicà dos fragments, el cant del Infern y'l del episodi del Ugolino. En Milà y Fontanals (2) escrigué al 1862, qu'aytal traducció fou acabada al 1428 (ho fou al 1429) y que n'hi hagué més d'una transcripció y encara'n queda una al Escorial; copià'l començament y'l colofó y afegí la següent dita d'En Santillana: *Mossen Febrer fizo obras nobles; e algunos afirman haya traído el Dante de lengua florentina en catalán, no menguando punto en la orden de metrificar e consonar*.

De N'Andréu Febrer registra En Milà y Fontanals cinch poesíes (3) y un'altra (4) en que s'hi reconeix al admirador del Alighieri.

Al 1867 En Francesch Pelay Briz publicà també'ls dos fragments donats a conèixer per En Camboulieu en «Lo llibre dels poetes, cansoner de obres rimades dels sigles XII-XVIII».

En el magnífich *Sumario de la historia de la literatura española*, del doctor Rubió y Lluch, hi figura lo següent relatiu

(2) Obras completas. T. III, págs. 175 y 256.

(3) Id., id., págs. 467-473.

(4) Id., id., pág. 502.

al Dante en les lletres catalanes: «Traducció de la *Divina Comedia* per Andréu Febrer.—*La Gloria de Amor* de Rocaberti.—Leonard de Sors.—Ramon Lull.—*Lo Venturós pelegrí*.—Dante en Bernat Metge y en el *Curial*.—El Dantòlech Ferrer de Blanes.

D. C. Vidal y Valenciano publicà l'any 1869 a la *Revista de España* dos articles titulats: *Estudios literarios. Imitadores, traductores y comentadores españoles de la Divina Comedia*, dels que sols crech pertinent anotar l'estudi que fa en el primer de la *Comedia de la Gloria d'Amor* de Fra Rocaberti, en la qual no sols glosa'l poema del Dante, sinó que quasi en certa part la traduïeix al peu de la lletra.

El príncep de Viana conèixia y estimava la gran obra del Dante, car son pare'l rey Joan II s'expressava axís al demanar a son oncle don Enrich d'Aragó, marquès de Villena, de que posés en romanç l'*Eneyda* porque faziendose aquel leer la *Comedia del Dante*, reparó en que alababa mucho a Vergilio, e hizo buscar la dicha *Eneyda* si la fallaría en romance porque él no era bien instruido en la lengua latina.

Aytl traducció degué desaparèixer al ésser cremats els llibres del Marquès titllat de nigromàntich; emperò constant el Dante dins la biblioteca del Príncep de Viana, ¿podèm suposar qu'es l'original ò una copia de la traducció de que parla Joan II a Enrich d'Aragó? ¿Pot ésser una rèplica de la traducció catalana d'En Febrer? Tinguís en compte que si bé consta l'acabament d'aquesta al 1428, data posterior a la que's suposa fou la de la traducció castellana del Marquès de Villena, pot referirse aquella data, més qu'al acabament de la traducció catalana, a la de la terminació de sa traducció. Per que, com molt atinadament observà'l senyor Vidal y Valenciano, podria Joan II haver conegut la *Divina Comedia* per medi de la versió d'En Febrer, ben considerat per ses lletres y per son càrrech d'Algutzir de N'Alfons V, en la cort del Rey Joan, tota vegada que, no conexent aquest el llatí, era més probable que conegués el català que no pas l'italià, ja qu'encara no n'hi havia cap de traducció castellana, car el Marquès devia allavors emprendre la seva, que no arribà a imprimirse.

El senyor Vidal cita també uns *Comentarios dels càntichs y estancies del Infern del poeta Dante Alighieri*, manuscrit anònim del segle xv existent a la Biblioteca Universitaria de Barcelona, ja senyalat per En Torres Amat.

Efectivament: sots la signatura 21, 3, 17, hi hà dins d'aytal Biblioteca aqueix interessant y crech que inèdit Manuscrit, «de un cèlebre autor català» segons ab lletra posterior se fa constar a la primera pàgina. En un paper solt d'aquesta matèxia lletra s'anota per dues vegades lo següent:

«Jesus

Cantichs de Purgatori

XXXIII

Dividits per Ternaris.»

Al susdit manuscrit de les darrerries del sigle xv, glosari d'alguns cants de la Divina Comedia, hi manca algun full al començament, conté alguna afegidura del xvii, y acaba ab aquestes paraules: «Fi de la segona cantica de Dan Alighieri, poeta famosissim».

El Archivo, tomo segon, 1887, del Canonge Chabas, s'hi diu que *La Cronica rosa* de Messina del 5 de Febrer de 1888, anuncià que'l llingüista Lluís Podhorszki havia trobat a una biblioteca de París un nou còdex de la traducció catalana de *La Divina Comedia*, lo qual faria possible que s'omplís el buyt dels cants iv y xxxi del Infern y xvi del Purgatori que manquen al del Escorial.

Aytal traducció del Escorial va ésser publicada totalment per En Gayetà Vidal de Valenciano al 1878, signada de la manera següent:

«La Comedia | de Dant Allighier | (de Florença) | Traslatada | de rims vulgars toscans en rims vulgars cathalans | per | n'Andreu Febrer | Siglo xv | Dala a luz, acompanyada de ilustraciones crítico-literarias | D. Cayetano Vidal y Valenciano | etc. Tomo I | El poema.

Aquest manuscrit s'inicia de la manera següent:

«Comensa la comedia | de Dant Allighieri de Florença, en la qual | tracta de la pena e punicio dels vics, e de la purgacio | e penitencia D'aquells, e dels merits e premis de virtut | Traslatada per n'Andreu Fabrer, algutzir | del molt Alt Princep e victoriós senyor | lo Rey Don Alfonso, Rey d'Aragó | de rims vulgars toscans, en rims vulgars cathalans.»

Veus ací son colofó:

«Completo fuisse prime die mensis Augusti anno | a natiuitate Domini M.^o CCCC^oXXVIII.^o | in Ciuitate nobili Barchinone | Amen.»

El tomo II qui tenia'l propòsit de publicar don C. Vidal y

Valenciano, havia de contenir un estudi crítich-històrich sobre'ls imitadors, traductors y comentadors del Dante a Espanya, emperò, ab tot y haverho anunciat en el pròlech del volum contenint la susdita traducció d'En Febrer, morí al cap d'alguns anys sense complir lo promès, qu'hauria tingut indubtablement molt interès.

Poch abans de contraure son fill, el docte professor d'aquesta Universitat don Joan Antoni Vidal, la llarga malaltia que'l portà al sepulcre, vaig interessarlo per que cerqués exes llemineres notes que forçosament devia tenir a punt el seu pare, emperò foren inútils totes les rebusques en son domicili de Barcelona y en sa casa payral de Vilafranca, car no's varen pas trobar enlloch (5).

Aquexa cèlebre traducció catalana d'En Febrer es la prova més patent de la difusió del Dante a Catalunya; moltes copies devien estendre's per la nostra terra; y per a més generalisar el conexement de la *Divina Comedia* entre nosaltres, davant del prestigi qu'aquí alcançaria aquexa immortal obra, En Febrer y potser altres feren versions d'ella a la nostra llengua.

Hem sabut recentment que ja'l Rey Martí n'estava enamorat del Dante, car en una carta endreçada a Mossèn Gueuau Alemany de Cervelló als 20 de Febrer del 1408 li recompta la faula de la Sibila que'l Dante explica en el seu llibre (6).

Ausias March cita en una de ses poesies al Dante (7) y també fa referencies al mateix l'Antoni Vallmanya, notari y poeta barceloní (8).

Després de la traducció d'En Febrer, ja'l veyèm en els Inventaris: en el del Príncep de Viana del 23 de Setembre del 1461: «Item Dant» estimat en 7 lliures (9), y en el del noble Joan Berenguer de Junyent de Barcelona de finals del segle xv: «altre (libre) comedia Dant scrit en lengua cathalana en pregamins de letra mig formada» (10). ¿Seria alguna de les cita-

(5) Cartes del 27 Novembre y'l 4 Setembre 1916.

(6) Documents per la historia de la cultura catalana migeval. Tomo I, Rubió y Lluch.

(7) Rubió y Lluch: *El renacimiento clásico en la Literatura catalana*. (Pág. 36 notar.)

(8) Id., pág. 37.

(9) Documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón. Tomo XXVI.

(10) Arxiu Notarial. Lligall 17 de Documents solts del notari Galcerà Balaguer.

des transcripcions de Valencia ò de París? Se tracta d'una traducció agena a la d'En Febrer?

A aquesta darrera nova inèdita, podèm adjuntarhi les següents, també inèdites, qu'als 18 de Juliol de 1477 el doctor en Dret Joan Ros de Barcelona compra... Item un altre libre apellat Dan en Toscha scrit en pargamins tot glosat ab istoris al peruci si e feneix la primera pàgina en lo test persona viua E comença la primera pàgina de la carta cosi la mente ab pots cobertes de vermell empremtades ab IIII gaffets» (11).

Aqueix doctor Joan Ros, segurament es el qui per aquell temps dirigia l'Escola Luliana de Barcelona (12).

Les histories ò miniatures *al peruci* d'aytal manuscrit fan pensar que potser foren pintures, sinó d'En Pere Vanucci dit el Perugino per haver nascut aprop de Perusa al 1446 y mort al 1524, al menys de la seva escola.

Ab data del 14 d'Octubre de 1490, En Pere Durrea, clergue de Barcelona, fill de don Lope Durrea, difunt Virrey de Sicilia, confessa a Dona Estefania de Carros y de Mur, qu'havía rebut de N'Esteve Malet, notari reyal de Barcelona, herèu del magnífich doctor en abdós drets y de la Regia Cancelleria varis llibres y entre ells un titolat: *De origine Vita et Moribus Dante*, (13) qual obra necessariament degué ésser la que escrita pel Boccacci era tradicionalment coneguda per *Vita di Dante*, y de la que se'n guarda un exemplar a la Biblioteca capitular de Toledo, sots el títol «*De origine vita studiis et moribus clarissimi Dantis Aligerii Florentini poetæ illustris et de operibus compositis ab eodem*». (14).

Aytal còdex es tingut per ésser escrit de la propia mà del Boccacci. (15).

Veyèm també un «Dant hystoriat» figurant entre'ls llibres que l'estamper Pere Posa, vené a En G. Mir y a En A. Vernet el 28 de Març de 1498. (16)

(11) Manual del notari Antoni Joan. (Arx. Not. de Barcelona).

(12) Végis el vol. commemoratiu del 1906 del Institut Català de les Arts del Llibre. E. Canibell.

(13) Manual del notari Galcerà Balaguer. (Arx. Not. de Barcelona).

(14) Còdex 104.6.

(15) Nota primera del tomo III de «*Il commento alla Divina Commedia agli altri scritti intorno a Dante*» per Dominico Guerri, 1908.

(16) Contribució a l'història dels anticls gremis dels arts y oficis de la ciutat de Barcelona, tomo II, Llibreters y estampers. Apèndix 2 dels estampers, Miquel Gonzalez Sugrañes.

En Jaume Ferrer, dit de Blanes, emperò fill de Vidreres, amich de Colón y dels Reys Catòlics y autor de les darreríes del sigle xv, escrigué unes «Sentencias católicas del diví poeta Dant» impreses al 1545. (17)

L'exemplar que's guarda a la Biblioteca Universitaria de Barcelona, (18) està axís rotulat: «Sententias Catholicas y conclusions principals del preclaríssim Theolech y diví Poeta Dant Florentí de mólt^a utili | tat y salut per a las animas: compilades y exposades per | lo saui e Catholic chrestíá mossen Jaume Ferrer | de Blanes dirigides per son criat Raphael Fer | rer Coll a la molt Illustre y deuotíssima seny | ora dona Hippolita de Liori y de Requesens | Comtessa de Palamos.»

Comença ab una Dedicatoria d'En Coll a dita senyora dihent d'aqueix llibre lo següent: «lo qual apres la mort del dit mon predecessor trobi escrit de sa ma entre sos llibres y en lo loch mes retret de son estudi, perque com era home de molt clar y gentil enteniment y subtilíssim ingeni en coses de la mar com de la terra: per haver navegat especialment en les parts de Leuant trenta tres anys: E molt sercat e visitat la sanctíssima casa e terra sancta de Jerusalem a la mes part de Egipte, Alcayre, Domas, Alxiu, Venecia, e moltes altres parts e províncies del mont axi en servey dels Reys Catholichs de Hespanya Don Ferrando y dona Isabel y del Rey Alfonso de Nàpols y de son fill don Alfonso Rey de Cypre, com en las letras dels mateixos Reys encara demostra e altrament; perque era molt gran Cosmograhf y mirablement practich en la mar y experimentat de moltes y grans coses segons en la mateixa obra se demostra...»

Cita en Coll a don Joan de Gallano, pare de dita comtesa, embaxador qui fou del Rey Catòlich, de qual noble senyor diu «que entre moltes altres facultats en que entenía, era grandíssim dantista.»

S'inicia'l foli 3 ab aquesta rúbrica: «Conclusions y autoritats sumptes de las comedias del preclaríssim Poeta diuinal y gran Theolech Dant Florenti comentades per diversos excellents doctors», entrant tot seguit en materia, caplletrantla ab l'anagrama de I H S. «En nom del qual totes coses comensadas aconseguen bon fi» donant seguidament alguna idea

(17) Memorias para ayudar a formar un Diccionario crítico de los escritores catalanes etc. Félix Torres Amat.

(18) Signatura CLXVII—7.36.

de qui fou el Dante y de sa obra literaria més celebrada, y emprenent aytals sentencies que vénen a esser unes gloses de caràcter místich religiós d'alguns passatges de la Divina Comedia.

En essent al foli 23 tombat, s'entreté a parlar, en tractadets ben curiosos, de les pedres precioses més famoses, entre les quals es de notar el paragraf en que s'ocupa de la extraordinaria esmeragda dita'l Sant Grasal de Gènova, cèlebre plat que tingué al devant, Jesucrist en el Sant Sopar, conegut a Italia ab el nom de *Il Santo Catino*, tot engastanthi versets del Dante, quals gloses després reprèn.

Finides aquestes, hi hà en dit llibret, una «Meditació sobre el Calvari» y algunes «Letres reals molt notables fetes a mossen Jaume Ferrer: Respostes e regles per ell ordenades en Cosmographia y en art de nauegar.»

He parlat molt endavant de lectures del Dante, com a mostra del afany de divulgació y popularitat de la seva obra. Aytal costum també pot testificarse dins de la terra. Veus aci un document inèdit qu'ho demostra:

Es un paper solt del Manual d'En Barús, notari de Barcelona, datat al 26 d'Abril de 1458, en el qual hi hà un requeriment fet per En Joan de Pisa, argenter, a En Joan Cleves y a En Joan Comes formenters de Barcelona, y que comença axís: (19)

«Com sia cert e notori que vosaltres Johan Cleues e Johan Comes formenters ciutadans de Barcelona, hayan promes a mestre Johan de Pisa argenter que si ell lexaua un partit que havia de anar en lo loch de Mora *per legir lo dant* al fill del molt egregi comte de prades e altres bons ensenyaments e axi mateix si ell lexaua lo partit de anar en Arago a servir lo senyor bisbe de terra noua, que vosaltres dits cleuers e comes li donariu obrar or en lo qual; guanyaria molt e que sia obra de durada de gran temps, dient que per més de cinch anys och encara per sis o per set anys li donariu a hobar or per tant com ne pogues hobar ab un altre joue o fadrí e axí mateix que mostrant vos *lo dant* e altres coses li farieu companyia de fills e de fet lo dit mestre Johan acceptant la oferta lexa los partits que hauia de Mora e d'Arago fiant de vostres prometenses tant que per deduhir a affecta lo promes vos dit Comes feed fer una fornàl a casa den Anthoni Vallmanya e

(19) Arxiu Notarial de ídem.

aquella pagas a mestre Johan Romeu mestre de cases e donas · | · poch dor per obrar lo qual obra e liura a vos el dit Comes e axi mateix abans queasso fos aporta los seus libres en casa de Guillem Pere Comes formenter la qual es del dit Johan Cleuers per tal que no hagues affany de aportarlos com hagues a legir a vosaltres, e com vosaltres dessus dits fins aci no hagau attes lo promes e hagau vedats aquells partits e utils que haguera haguts, lo dit mestre Johan de Pisa e axi mateix li hajau fet pendre un joue argenter als quals tots mesos ha apagar certa soldada, e totes aquestes coses sien en gran dan del dit mestre Johan de Pisa. E com auuy lo dit nalaues (Cleues) sia absent, e vos dit Johan Comes vos affermeu procurador seu, per tant lo dit mestre Johan de Pisa vos requer ab tenor de les presents que vos en nom vostre propri e encara com a procurador dessus dit per attenyer les coses promeses, li donets or per obrar e restituhirli *los libres ab los qual vos puga legir* si ho volreu seruant los pactes e promeses a ell per vosaltres promeses e offerres per tal que totalment no haga perduts sos treballs. Altrement si aço fer recusareu, protesta contra vosaltres e cascu de vosaltres e vostres bens de tots dans, messions, e despeses, que fins aci a culpa vostra ha sostengudes entenenet vos ne a conuenir, deuant Jutge compotent. E perque ignorancia no pugau allegar en Johan Segui cauidich com a procurador del dit mestre Johan de Pisa Requer les presents esservos lestes e intimades en nom vostre propri encara com a procurador del dit Johan Cleues e a ell esser liurat acte autentic per memoria en esdeuenidor per vos notari etc.

(Al dors): «Testes Patrus Geroni scriptor et Claudius textor, pauni lini ciues Barchinone.»

En altre paper solt s'hi llegeix la següent resposta dels requerits:

«A la Inualida e friuola requesta per Mestre Johan de Pisa feta an Johan Alaues e Johan Comes Respon Bernat Monllobet procurador dels dits Alaues e Comes dient la dita requesta en la maior part affreturar de veritat si grantment lla hon diu los dits Alaues e Comes hauerli promes donar obrar or etc com de la dita promesa sia la veritat en contrari maiorment com Attesa la condicio de la persona del dit mestre Johan la qual assats per sos demerits es diffamada e no ydonea, los dits Alaues e Comes ni altri qui de sos fets fos informat li fia-

rien un caragol. E menys es veritat lo dit Comes hauer feta la fornall allegada. Com sie veritat ell dit mestre Johan qui segons mostrava aquella haurie mester hauer feta fer aquella. E lo dit Comes prestats los diners. E be sab ell dit mestre Johan que de aquell or que ab son art e falses maneres sots color de prouar o sperimentar que ya al dit Comes aquell ha ell traffegat e baratat. E dell may aquell ses pogut cobrar. E ara segons demostre volrria tornar promes, don se deurie dar carrech lo dit mestre Johan sots pel douella demanar e assagar enganar los dits Alaues e Comes com ell sie ja massa conegut e entes. E ab ses cauteloses maneres no bastara tocar res dels dits Alaues e Comes. E ffarie millor lo dit mestre Johan pus ses maneres son enteses si sens debat contentava als dits Alaues e Comes entorn XXXX lliures quels deu. Com en altra manera sie cert sera en breu contret per aquelles vies que per Justicia sera fahedor. Deuengades donchs totes e sengles coses en la dita requesta contengudes tant com facen o sien vistes fer contra los dits Alaues e Comes requer la present resposta esser continuada al peu de la dita requesta per Vos notari etc.»

(Al dors): «Testes Johannes Aguilar fusterius ciuis et Artallis Palau scriptor habitator Barchinone. Oblata pro Johannis Muntllobet die jouis Mensis Mady anno a natiuitate domino millesimo CCCC.º L.º VIII.º»

¿Quí era aqueix Joan de Pisa, argenter? En cap obra de les nombroses y pertinents consultades, hi he trobat menció alguna d'aytal il·lustrat artista. Y no obstant degué ésser un excelent artífex (si bé quelcom informal) tota vegada qu'era argenter del Rey, y reconegut pèrit dins son art, a jutjar pels següents datos inèdits qu'he pogut espigolar al Arxiu Notarial de Barcelona.

El primer es el datat als 24 de Març de 1449, (ò sia nou anys abans dels anteriors documents reproduhits) ab el qual En Bartoméu Munner, fill d'En Joan Munner, argenter ciutadà de Barcelona, y de Na Elena, s'aferma per tres anys ab En Joan de Pisa, argenter del Senyor Rey, per a que li ensenyi llur ofici d'argenter y ell en cambi'l servexi en tot quant vulgui En Joan de Pisa, qui's compromet a adestrarlo en son art tan bé com ell pugui y En Moner vulla y provehint a n'aquest de vestit y calçat (20). Alguna cosa més que'l pare Munner, argenter, devia saber En Joan de Pisa, quan aquell li aportava

(20) Not. M. Ferrán.

son fill per a que aprengué un art que'l pare exercia.

Als 19 de Desembre de 1455 (21) En Pere de Copons, senyor de la Manresana, reconegué a En Francisco Ortal, Joan de Pisa y Martí Ximenis de Vilanova, argenters y Francisco Pujol, corredor d'or, tots de Barcelona, que'ls hi devia 44 lliures barceloneses, valor de certes joyes, perles, balays, sàfirs y monedes d'or y argent.

En el mateix dia del any següent En Raymond de Copons, donzell, senyor del castell de la Manresana, de la Vegueria de Cervera, successor del anteriorment citat, confessa deure als quatre abans nomenats, la quantitat de 44 lliures barceloneses per son salari y treballs en l'estimació dels joyells, perles, balaxos, sàfirs y monedes d'argent continguts dins l'Inventari del honorable En Bernat de Tous, difunt militar, qual designació per a aquest peritatge fou feta pel Rey de Navarra, llochinent (22).

Fins pels dies en que se li adressa, a En Joan de Pisa la reclamació objecte dels documents integralment transcrits, no pogué trobarlo més en els nostres Manuals Notarials. Als 19 d'Abril de 1458, el susdit *magister Johannes de Pisa argenterius civis Barchinone* otorga poders per a cobros a favor d'En Joan Rech, causídich de dita ciutat: (23) y als tres dies següents en fa uns altres per al mateix fi, a En Joan Seguí, també causídich de Barcelona. (24)

No compareguent ja més en els molts protocols consultats, y atenent a les greus acusacions que li fan els per ell requerits, un hom quasi pot sospitar ab fonament que potser va desaparèixer allavors de Barcelona. (25)

J. SOLER Y PALET

(21) Not. B. Costa.

(22) Not. B. Costa.

(23) Not. Barús.

(24) Not. Barús.

(25) Treball llegit el dia 9 de Febrer de 1919 a la Real Academia de Buenas Letras.

EPÍGRAMA DEL OBLIT

*Que l'he oblidada, a cada instant me dich;
y ho dich tan convençut cada vegada,
qu'en ella pensant sempre a la fi estich
ab el convenciment que l'he oblidada.*

P. MIALET

Valls, 1920.

IDIILI

*Camina sola nit y dia,
llànguida imatge del oblit,
sense dolor, sens alegria,
ab el cap cot demunt del pit.*

*Passa entre mig de tristos sàizers,
y l'acaricia llur brancàm;
y li oferexen llurs bells càizers
les flors que riuen en el camp.*

*Passa ab sa cara trista y groga,
y ab son esguart immòvil y ert;
com muda sfinx que dialoga
ab el silenci del desert.*

*Ja es arribada a les montanyes
que un jorn dexà per la ciutat.
Lassa y humil, a les entranyes
porta un fillet fruyt del pecat.*

*Veyent la ovella esgarriada,
dexe de sobte la ramada,
y a son encontre va'l pastor
—que, sol al cim, tant l'ha anyorada—
foll d'alegria, encès d'amor.*

*La besa al front ab timidesa,
la besa als llavis ab passió.
Ella sa falta li confessa
y li demana'l seu perdó.*

*Y ell diu: Viurèm a la montanya;
l'ayre hi es pur y'l sol hi es bell;
faré més ampla ma cabanya,
y'l fill que portes a l'entranya
l'estimaré com un anyell.*

SALVADOR ALBERT

CANÇONS POPULARS TOSCANES

Travessant fa pochs mesos la fèrtil terra florentina en un dels actuals *direttissimi* als quals no poden envejar la velocitat los nostres trens ordinaris, nos semblava sentir en cada masia ò poblet — que recorden los de la nostra montanya — un cant amorós expressiu de la íntima poesia que plana sobre tota aquella regió afavorida per la natura y l'art. Casualment nos havia vingut a les mans un petit volum de cants populars toscans y llegintlo davant del seu propi escenari, traduhirem sense esforç alguns *stornelli*, ò sia breus cançons amoroses posades en tercines. Lo col·lector italià Rafel Andreoli en un erudit pròlech explica'ls motius per que la Toscana no conserva altres cants populars que'ls amorosos y al fer d'aquests un complet elogi, diu: «En la poesia eròtica de tots los temps y de totes les nacions, los cants populars toscans no troben res comparable ab ells sinó'ls Càntichs dels Llibres sants, lo petit y inestimable tresor d'imatges y d'afectes que faràn exclamar sempre al ànima sensible les paraules de la matexa Sulamita: «Cobríume de flors, perque defalleixo d'amor.» Creyèm un poch apassionat aquest judici y que la meytat del secret encant d'aquestes cançons es degut a l'harmonia y flexibilitat de la dolça llengua toscana.

Vègis les mostres traduhides:

*Quan nasquereu, nasqué una bella flor,
la lluna s'aturà en lo seu camí,
les estrelles mudaren de color.*

*Alçant enlayre'ls ulls d'un ràpit vol
tolduna vaig sentirme enamorat,
en mig de les estrelles vegi'l sol.*

*Jo t'estimo y t'estimo tant y tant
que quan te veig mon cor està content,
y quan me dius adéu resta plorant.*

*¿Lo meu festejador m'ha despreciat?
Donchs avuy soparé ab més delit;
per demà'n tinch un altre preparat.*

*Quan surto a la finestra y veig la mar
me ve l'idea trista de la mort;
esperances y dols han d'acabar.*

*Ayglès que devallèu per lo torrent,
asserendèu lo cor del meu amant,
que quan me va dexar jo era ignoscent.*

*Quan arribi la Pasqua'm casaré,
y encara que no tinga rès a casa,
en tenint l'amor meu, tot ho tindrè.*

*Teniu lo color groch y malaltis
com la flor qu'està en l'aygua dins d'un vas;
semblèu un angelet del Paradís.*

*Lo meu amor es lluny, ¡quan lo veuré!
M'ha enviat molts recorts y jo no'ls vull;
si m'envia'l seu cor, prou que'l pendré.*

*¡Al aygua, tots al aygua, a la font nova!
Qui no sab fer l'amor, allí n'hi ensenyen,
y qui no té aymador, allí l'hi troba.*

*Jo'm moriré y tu estaràs content,
després voldràs tenirme ben aprop;
—Vina—diràs y abraçaràs lo vent.*

*Quan jo t'amava, fins t'amava'l sol
y t'amava lo cel, la terra, el mar...
ara que ja no t'amo, ningú't vol.*

*Al mig del mar he vist una garlanda
portant escrit lo dolç nom de Florinda;
ja tots los altres noms dexo de banda.*

*M'acosto a la finestra des del llit
y mullo'l vidre ab mes ardentes llàgrimes,
¡font de tota bellesa, bona nit!*

*Amor, amor, ¿ahont m'has portat?
de divuyt anys m'has envellit;
de pare y mare m'has llençat.*

*Quan varen separarme del teu si
feya una lluna blanca y el temps clar;
després s'ennuvolà plovent vert.*

*En sent a Roma, vaig anà'a Sant Pere
y al trobarme al mig de les columnes,
pensant en tu me'n vaig tornar enrera.*

*Dintre del pit hi tinch una serpent
que me'l treballa a punta de diamant;
bella, pel vostre amor, jo no la sent.*

E. MOLINÉ Y BRASÉS

LO LLEÓ DEL CIRCH

(De Théophile Gautier)

Bell grunyidor ferest, estígat dins ton antre:
ajàcat sobre'l pit, qu'encara jaure't cal;
flagellat los costats ab ta rogenca cua;
com ajocada esfínx en caldejat sorral,
sobre'l pelut coxi de tes creuades grapes,
l'enorme morro ajúp y'l llavi comprimit
y espéra pacient y ben calmós adòrmte,
lleó de ignot desert que't mous ab tant neguit.
Demà, Cèsar ho vol, ja obert ton soterrani,
seràn en plena llum més vius tos moviments,
saltant al mig del Circh, als ulls de Roma entera,
juntantse ab tos bramols un chor de aplaudiments.
Hi hà destinada a tu cristiana verge hermosa
que ab nítida blancor a Venus causa afront;
podràs ben lliurement ratllar ab tes arpades
espatlla y belles carns que com l'ivori són.
Te abeuraràs en sanch de vermellor de rosa:
no, inquiet, freguis ton nas contra'l rextat macís;
devall tes roges crins dalèixte ja des d'ara
pel pler de rosegar aquell vivent encís,
y d'enfonsà'en l'avench de ta fumosa gola
un cap que's va auriolant de mística claró'.
Axi al lleó embravit refrena'l bel-luari
y treva sembla fer la furia del lleó.

Mestu joh amor selvatge de llambregada ardenta
que de mon pit en l'antre bramoles sens parar!
la victima no esperis que jo no't puch prometre,
ni cristiana esclava per a ta fam calmar.
Estar pacient procúra, sinó t'hauré d'encloure
en lloch de més fondaria y encar més tenebrós.
¿Què'n treus de alçar frenètich los teus bramols feréstechs?
no es arribada l'hora de desfermarte'l boç.
Tot esperant reveure la clara llum del dia,
al cayre d'una pedra, sens treva esgratinyant,
ò bé als barrots matexos de ta presó negrenca,
afànyat en silenci tes urpes esmolant.

Traducció de
JACINTO TORRES Y REYATÓ

(Continuació)

En Nonat sofrí una contrarietat y una enquimerada al veure que'l Valencià havia desobeït les seves ordres, no estant ab el cotxe en lo lloch senyalat. No li agradava fer llargues estones a peu en certes circumstancies y no podia sofrir, ademés, que'l personal li entrebanqués sos plans. Era tart per pendre aleshores cap providencia, però l'endemà no havia de mancarli al indisciplinat, el càstich corresponent. «Aquell home roí era com les feres; no obehia més que al ferro y desgraciad d'ell el dia que li perdés la por...»

Al axecarse, una mica més tart que de costum, telefonà que li duguessin el cavall y anà a donar un cop d'ull a la Forja.

Els dos mossos nous, ab tres homes desconeguts, estaven acoblats a la porta, en animat col·lotge. Parlaven del crim del *Canyet*. En Nonat preguntà de què's tractava y escoltava ab indiferencia cortès el principi de tres versions distintes que li feyen alhora, quan de cop sentí en les entranyes com el repich d'un timbre d'alarma. Se fixà àvidament y una suhor freda començà a transpuarli en el front y en les aletes del nas. No hi havia dubte; aquell crim li tocava de molt prop. Tingué un clar sentiment del que havia passat. «El Valencià hauria tingut conexença de la traydoria de la Pelada mentres montava la guardia y cech, ho hauria oblidat tot per a córrerli al darerra... Així s'explicava naturalment que hagués mancat a la cita...» Li perdonava la feta al Valencià, però al desplaçar la quimera, En Nonat la girava cap a ell mateix, recriminantse'l no haver intervingut en tot allò, per evitar extrems possibles...

Se dirigí vers el cavall, per saltarsen ell mateix a veure què. En aquell punt, un dels homes forasters, deya; — Ara, quan jo hi era, ha arribat el pare del xofer; un pobre vellet que semblava més mort que'l mateix mort; s'arrebassava'ls cabells y perdía l'halè a cada mot, de tant d'ofech... Creguèu que feya eternir... —

En Nonat, ombrívol, picà l'esperó y en lloch de tirar cap al *Canyet*, devallà'l carrer com una sageta, no parant fins al *Salón* d'En Bielet. Allí, sens descavalcar, ordenà al ex-escolà que anés a buscar al Nas y li digués que pugés desseguida a casa la senyora Maria.

Li explicà tot, desseguit de vèurel.

— Ja t'ho deya, capità, que'l Chè'ns duria compromisos. Era no més que un pengim de forca y en sa vida sabrà fer cap treball de mèrit.

— Anèuhi vós mateix, Nas; no convenen corrèus, en una cosa axí. Averigüeuho tot y sapiguèume dir hont s'ha ficat aquell ximple. Vos espero aquí!—

Les dues hores llargues que'l Nas-Ratat trigà en tornar En Nonat va passarles sobre espines; y tantost lo vegé, ab la cara llarga y descolorida, com si hagués estat malalt, ja conegué'l bort que les noves eren més dolentes del que creya.

— Són dos els becons, capità; ell y aquell pudent del Lloro. Si tu vegesses la carniceria que han fet allí dalt!... Ex!... —y'l camàlich avià de costat, ab repugnancia, una salivada a la llosana del balcó.—No'ls esperis may més... Quan han estat llestos no han fet altre que mudarse la roba a cà'l Valencià y anar a pendre passatge per França. També has perdut el cotxe. Ahir nit se'l va vendre al Xino, fent veure qu'era per un punt y que se'n anava a treballar fòra de Barcelona...—

En Nonat, pàlit, se mocegava'ls llavis.

— No t'hi encaparris, capità... Tot axò era terregada y s'han netejat ells ab ells. Ara ferèm més bona feyna, crèume... Val més anar sol que mal acompanyat... Ja veus com no t'hi ha valgut l'unça per... — Però s'interrompé, axecantse d'un bot, car a la paraula *unça*, l'esblanquehiment d'En Nonat havia devingut lividesa intensa y s'havia portat vivament les dues mans al cor.

— ¿Què tens, punyal?!...—

L'altre li féu un gest tranquil·litzador y, lentament, se tregué la cartera de la butxaca. Bo y abans de mirarho, ja estava segur de que l'unça no hi era. L'intuició acabava de revelar-li l'escena del dia anterior en la arcoba y'l motiu veritable de les rodades del Valencià pels seus entorns. «Esperava pendre l'unça per a castigar als aymants y fugir després...»

Tot contemplant llargament, dessoladament, la cartera buyda, En Nonat no pogué reprimirse més y esclatà en un sanglot convulsiu. Era la primera volta, d'ençà de gran, que plorava.

El Nas-Ratat obrí un palm d'ulls.

— Y arà! ¿Qué es axò, noy?... ¿Es que tu hi creus de debò en aqueixes falornies?... — Li posà la mà a l'espatlla, paternalment:—No sigues criatura... La sòrt te vé del geni que Déu t'ha

donat, no d'aquell bocí d'or, que es lo mateix que tots los altres...—

El bort se donà vergonya d'haver mostrat aquell moment de feblesa y reaccionant, per un violent esforç de voluntat, contestà ab el tò mat del impuls que's tanca:

—Nó; es que me l'havía donada un home que m'estimava...—

De nou caygué sobre sa espatlla aquella manassa ample del camàlich, ara com un mantell protector...

—Si axò ho ha de fer, no't mancarà unça... Jo, que també t'estimo, te'n donaré una... y tant se valdrà un'unça com l'altra...—

En Nonat axà'ls ulls, sorprès... En los del Nas-Ratat hi llustrejava un espurnich d'emoció. En Nonat li va estrènyer llargament la mà, com al amo de Girona. Mes, en lo fons de son cor, quelcom li digué segretament que hi hà coses sens parió espiritual y sens eficacia transferible. L'unça del camàlich may, may dels mays, podria tenir per ell la virtut de la que acabava d'ésserli furtada... Y senti, sens saber perquè, que ab l'unça havia perdut repentinament, com se pert un gastament en les entranyes d'una dòna, un somni, una esperança, una ilusió encar amorfes, però ja vivents, el somni, l'ilusió, l'esperança de possehir, en un dia remot, aquella casa *color de temps*, hont queya la claror del dia com un ruxat de cendra passada per cedaç; aquella antiga casa senyoral, hont sos gustos de senyor podessen reposarhi y breçarshi, a estones, dolçament; hont podés afiançar, en misteriosa convivència, la seva vida sens fonaments, la seva vida de bolet, ab les arrels, ja colgades en el passat, d'una casta veritable.

L'havía vist de lluny tres ò quatre vegades y sempre havia experimentat la matexa impressió de tírria y ab ella, un impuls de revenja; un desig de jugarli alguna mala passada, de ferli quelcom desagradable. Un dia, sobre tot, aquell desig fou particularment obsessionant.

En Nonat havia retirat a deshora, en unió del Nas-Ratat y havien quedat en trobarse l'endemà al port, per a vigilar el desembarch d'un gran trasatlàntich entrat aquell vespre.

Llevat a disgust, ab la sòn encar enganxada a les parpelles, se ficà al tocador y'l mirall li féu, de cop y volta, una revelació tan inesperada com desagradable; la de que s'envellia; la de

que son aspecte havia minvat en frescor y gallardesa. Sorprès, se contemplà ab atenció. Cada dia s'hi veyia, al mirall, però l'evolució incipient quedava amagada per l'adaptació del ull a la forma coneguda; mes, aleshores, desvelada per la fatiga de la nit, se manifestava cruament vistent. Tenia'ls parpres inflats, ab tres arrugues naxents en la comissura y escampantse cap als polços; un'altra arruga, fina, sens relléu, s'iniciava en lo devallament de la galta; una depressió, marcava com un ressalt en les tempes, abans llises, acusant l'estructura del òs; les entrades, de sempre regulars, s'afuaven un poch més; la pell tirava a rexuparse y adherirse a l'armadura... Se percebí en les ninetes una gebror de cosa metàlica, s'endevinà en el coll, la corda interna d'un tendó... Fruncí les celles y sa mirada's féu més penetrant, més dura; de repent, parpellejà, s'apartà del mirall y's submergí en el bany restaurador.

Al exirne, tornà al mirall; tot rastre de decadencia havia desaparegut; la pell, estovada, tenia suavitats satinoses, els parpres, desinflatos, son dibuix nèt y perfecte, el front, de blancor làctea, semblava tallat en marbre pentèlich, el cabell, embullat per la tovallola, el coronava ayrosament d'una mena d'auriola... negra... Ab tot, En Nonat s'havia vist ja baix l'altre aspecte y li quedà a dintre com lo rosech d'un corch!

Se vestí a correcuyta y marxà. Al carrer Major prengué'l tramvia. Ara ja no tenia cotxe ni automòvil. Per no criarse cap mena de compromís, havia fet figurar propietari del primer al Valencià y del segon a n'En Salvi; y'l Valencià s'havia vengut aquell abans de fugir, y després de la mort esgarrifosa del xofer, En Nonat s'havia ben guardat de reclamar cap dret sobre l'automòvil; per un instant, havia tingut la temptació de ferlo recomprar pel senyor Grisau, però hi renuncià desseguida, car els tractes ab la justícia, directes ò indirectes, podien durlo, per qualsevol malencert, molt més lluny del qu'ell desitjava. Esperaria y a un altre bon cop, adquiriria automòvil nou y ensinistraria a n'En Bielet.

(Continuarà)

===== FOLKLORE =====

LOS FANALETES DE SANT JAUME

A la ciutat de Lleyda, se conserva una costum força interessant, però que's va perdent de dia en dia. Plaume anotarla abans no's perdi y s'oblidi del tot.

Conta la tradició, que lo dia que Sant Jaume anà a Lleyda (que fou la primera ciutat d'Espanya que visità) com sigui qu'anava descalç y era de nit, se clavà una grossa espina al peu y per més que feya no se la podia arrencar. Allavors invocà a Deu Nostre Senyor, perque l'ajudés y pochs moments després un estol d'àngels que baxaren del Cel y anaven ab fanalets encesos li tragueren dita espina sens gayre esforç.

En memoria d'aquesta feta'ls xicots de Lleyda, el dia de Sant Jaume al vespre, van y vénen per lo carrer Major ab fanalets encesos y adornats ab paperets de colors, cantant una cançó qual lletra fa:

Sant Jaume de regalicia
Sant Jaume de regaló,
les dònesh: s'estant a casa
y'ls homes: alçà'l porró.

Sant Jaume de regalicia
Sant Jaume de regaló,
a les dònesh: xacolata
y als homes: ¡cop de bastó!

Una velleita filla de Lleyda'm digué que abans era altra la lletra, donchs no hi hà dubte que haurà sigut totalment cambiada, emperò no'm sabé dir quina era. Hi haurà cap folklorista lleidetà que sabrà donar rahó d'aquexa lletra?

El llorejat poeta Roca y Florejachs, enaltí aqueixa costum en una de les seues sentides poesíes, que pot veures en un recull que n'ha fet la «Lectura Popular» (vol. X, núm 165).

ESTANISLAU FELIP

Febrer de 1921.

NOTES D'ARXIU

L'ABASTIMENT DE CARNS EN EL TEMPS VELL

Sigles enrera, en moltes de poblacions crech que'l servey d'abastiment de carns era força costum arrendarlo a un particular, qui en pagava un tant alçat al municipi.

En algunes èpoques, però, anava l'administració directament a càrrech del Comú. Al menys en la vila d'Igualada al any 1756 va succehir axís, segons un quadern trobat al arxiu municipal, rotulat *Comptes de la Carniseria de la Vila d'Igualada*, any de 1756. D'aquest document apareix que's varen comprar en diferents partides per al provehiment de les carniceries 558 moltons, 21 bous, 3 vaques, 23 porchs y una vedella qu'era de consuetut sacrificar per la festa major.

El promig de cost del dit bestiar era'l següent:

moltons:	a 7 lliures	6 s	4 diners	per cap
bous:	a 22	»	12 » 9	» » »
vaques:	a 14	»	6 » 8	» » »
vedelles:	a 14	»	» » »	» » »
porchs:	a 12	»	13 » 7	» » »

Com que l'Ajuntament adquiria partides grosses ò dihèrne ramats de moltons, era necessari tenir empleat al pastor Joseph Enrich, al qual li donaven per son treball 8 lliures cada mes de salari.

Es un dato curiós sapiguer ahont anava a provehirse Igualada en aquella època, prenent per base'ls esmentats comptes: els moltons procedien dels següents ramaders: *Isidre Fàbregas, de Vilanova del Camí; Macià Berenguer, de Rocamora; Onofre Marimon, del mas de Pontons; Ramon Pujador, de la Llombarda; y Damià Arnaut, de Les Cabanyes.*

L'Ajuntament provehia de carns fresques a les carniceries de la vila, haventhi obtingut, des de Pasqua de Resurrecció de 1756 a igual dia del any 1757, un benefici líquit de 1074 lliures 7 sous.

Val a dir que la cosa's portava ab vera escrupulositat. Fins s'obtingueren diners del greix del bestiar, que fou venut a 9 lliures 2 s. 6 diners el quintar.

També hi figuren com a ingrés 339 lliures rebudes de *Jph. Palanca, guanter de Vich, per 357 pells de moltó saladas a 17 S. quiscuna.*

GABRIEL CASTELLÀ

Teatres

Romea.—L'AMOR D'UNA PRINCESA, comedia d'Alexandre P. Maristany.

L'antich colissèu ha inaugurat sa temporada de primavera ab una comedia en tres actes, escrita a base de lectures estrangeres, per un conexedor del teatre com es el senyor Maristany.

Sòrt ha tingut de la seva trassa que li ha permès salvar moltes dificultats del argument, que un no sab si pèndrel a broma y qu'en molts punts no logra convèncer al públich. Però, per trassa que tinga l'autor, no ha pogut fer que la seva obra quedés al cartell; ja ha fet prou en férlahi aguantar uns quants dies.

La fortuna sembla qu'haja abandonat als nostres dramaturchs d'un quant temps ençà. No dirèm que sia per mirar més a fòra de casa que a dintre, ni per prurit de fer nou y original, ni per altres varies causes; però lo cert es que, tenint molts talents dramàtics per mantenir un verdader Teatre, no surten obres que quedin; com si una corrent fatal persistís en divorciar al teatre y'l públich catalans.

LLEAL.

Lectura popular

Durant la última quinzena se han publicat els quaderns 359 y 360 d'aquesta Biblioteca, dedicat el primer al conegut humorista En Sebastià Sans y Bori, autor de tantes y tantes poesies qu'en certamens y reunions han dut el bonhumor als esperits, sempre dintre d'una absoluta correcció, no havent de descendir a lo exagerat ò grosser per produhir la hilaritat proposada. En aquest quadern s'hi donen també mostres de ses poesies series, que són segurament les més estimables d'aquest escriptor.

L'altre quadern l'omple un interessant estudi de la Constantinobla cristiana, obra del reputat arqueblech En Pelegrí Casades y Gramatxes qu'en sos cursos d'història del art en la Excursionista s'ha mostrat durant llarch temps un estudiós incansable, verament documentat y d'una gran claretat d'exposició que li han reconegut sos nombrosos oyents. Aquest assumpte, que no's farà may vell, està tractat ab la serietat qu'ell acostuma y qu'acaba per convèncer al lector.

Se venen aquests quaderns a trenta cèntims en les llibreríes y kioskos.

Com de costum, dedicarèm el número vinent als Jochs Florals que s'escauen enguany al dia primer de Maig.

Axís, el número 93, que correspondria al 30 d'aquest mes, sortirà'l primer de Maig després de celebrada la Festa.
